

Kretingos rajonas Darbėnų gimnazija

SIMONA ARLAUSKAITĖ,
Kretingos rajono Darbėnų gimnazijos
IIIIG klasės mokinė

**Maršrutai: Kardo rinktinės partizanų atminimo įamžinimo
vietos**
Projektas

Darbo vadovė
Mokytoja
R. Tamošauskienė

Darbėnai,
2022

Turinys

Įvadas	3
Tikslas	3
Uždaviniai	3
Kardo rinktinės partizanų maršrutas	4
Paminklas Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanams (priedas, 1 pav.)	5
Lietuvos partizanų kapas Darbėnuose (priedas, 2 pav.)	5
NKVD-MVD-MGB Darbėnų poskyrio būstinės pastatas (priedas, 3 pav.)	5
Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (priedas, 4 pav.)	6
Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (priedas, 5 pav.)	6
Kryžius ir paminklinė plokštė Grūšlaukės kaime (priedas, 6 pav.)	6
Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų Augustino Kieso ir Juozo Zobernio žūties vietas įamžinimas (priedas, 7 pav.)	6
Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo žūties vietoje (priedas, 8 pav.)	7
Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo buvusios sodybos vietoje (Priedas, 9 pav.)	7
Nausėdų paminklas Kardo rinktinės partizanams atminti (priedas, 10 pav.)	7
Paminklinis akmuo ir bunkeris žuvusiems Kardo rinktinės partizanams (priedas, 11 pav.)	8
Atminimo kryžius Kardo rinktinės partizanui Jurgiui Augučiiui-Doneliui (priedas, 12 pav.)	8
Paminklas Žuvusiems kardo rinktinės partizanams Kūlupėnuose (priedas, 13 pav.)	8
Išvados	8
Priedai	9
Šaltiniai	9

Įvadas

Nuo 2015 metų Darbėnų gimnazijoje organizuojamos ekspedicijos „Kardo rinktinės partizanų takais“. Kiekvienais metais jos vyksta skirtingais maršrutais. Aplink Darbėnus yra nemažai paminklų, įamžinusių partizanų atminimą. Kilo mintis susisteminti medžiagą apie šiuos paminklus ir panaudoti ją mokyklos stenduose.

Tikslas

- Susisteminti medžiagą apie Kardo rinktinės partizanų atminimo įamžinimo vietas Kretingos rajone.

Uždaviniai

- Surinkti medžiagą iš interneto apie Kardo rinktinės partizanų atminimo įamžinimo vietas.
- Surinktos medžiagos panaudojimas Darbėnų gimnazijos stenduose.

Kardo rinktinės partizanų maršrutai

1. Paminklas Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanams (Palangos g., Darbėnų mstl., Kretingos r., koordinatės: 56.021433, 21.253161).
2. Lietuvos Partizanų kapas Darbėnuose (Darbėnų kapinių Palangos g. 8A naujosios dalies rytinėje pusėje)
3. NKVD-MVD-MGB Darbėnų poskyrio būstinės pastatas (Turgaus a. 4, Darbėnai, Kretingos r. savivaldybė, koordinatės: 56.021878, 21.254651)
4. Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (Vaineikių miško 40 kvart. 18 sklypas).
5. Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (Žalimų miško 23 kvart. 3 sklypas).
6. Kryžius ir paminklinė plokštė Grūšlaukės kaime (Darbėnų g. 29, Šv. Jono Nepomuko bažnyčios šventorius, koordinatės: 338618, 6218290 (LKS), 56.071313, 21.407823 (WGS))
7. Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų Augustino Kieso ir Juozo Zobernio žūties vietos įamžinimas (Voveraičių k., Kretingos sen., Kretingos r., Lietuva, koordinatės: 55.9347456358309, 21.374631639702443)
8. Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo žūties vietoje (Grūšlaikės miškas, Smeltės kaimas)
9. Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo buvusios sodybos vietoje (Kumpikų (Knėžų kaimas))
10. Nausėdų paminklas Kardo rinktinės partizanams atminti. Koordinatės 56°05'23"š.pl. 21°19'06"r. ilg.
11. Paminklinis akmuo ir bunkeris žuvusiems Kardo rinktinės partizanams (Darbėnų girininkija, Joskaudų (Žibininkų) miškas).
12. Atminimo kryžius Kardo rinktinės partizanui Jurgiui Augučiu-Doneliui (prie Baltų mitologijos parko).
13. Paminklas Žuvusiems kardo rinktinės partizanams Kūlupėnuose. Koordinatės: 55°58'34"N 21°24'45"E

Paminklas Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanams (priedas, 1 pav.)

Paminklas skirtas Kardo rinktinės partizanams yra Kretingos r. Darbėnų miestelyje, Palangos g. dešinėje pusėje, 80 m į pietvakarius nuo Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčios, Dubupio kairiajame krante.

Paminklas pastatytas 2005 m., skirtas partizanams, 1945–1965 m. žuvusiems už Lietuvos laisvę, atminti.

Fasadinėje pusėje ažuolo lapo fone pavaizduotas Vyčio kryžius, o po juo yra užrašas: „ŽEMAIČIŲ APYGARDOS / KARDO RINKTINĖS / PARTIZANAMS / ŽUVUSIEMS UŽ LIETUVĄ / 1945–1965 // RINKTINĖJE ŽUVO APIE 700 PARTIZANŲ“.

Paminklą pusračiu supa 11 statmenų, 54×30×14 cm dydžio akmens plokščių su Kardo rinktinės kuopų ir būrių pavadinimais: „SKIRMANTO / KUOPA“, „VIZBUTO / KUOPA“, „TAURO (SLYVOS) / KUOPA“, „DAUGVAIŠO / KUOPA“, „ŠIRVYDO / KUOPA“, „J. ŠLEIDERIO / BŪRYS“, „TAUTVAIŠO / KUOPA“, „NARIMANTO / KUOPA“, „VIDMANTO / KUOPA“, „ŽYGMANTO / KUOPA“, „BŪGANTO / KUOPA“.

Lietuvos partizanų kapas Darbėnuose (priedas, 2 pav.)

Darbėnų kapinių naujosios dalies rytų pusėje yra Partizanų kapas, kuriame 1993 m. ir 1998 m. perlaidoti 3 ar 4 partizanų neidentifikuoti palaikai, iškasti 1992–1993 m. Darbėnų ligoninės (buvusios Darbėnų valsčiaus NKGB būstinės) kieme, ir akmeninis antkapinis paminklas 1948 m. kovo 23 d. žuvusiam Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanui Vladislavui Galdikui (1922–1948) atminti. Jo palaikai 1998 m. buvo perkelti iš Linkių miško ir palaidoti šioje vietoje.

Kapą ženklina 1992 m. Darbėnų apylinkės tarybos pirmininko Rimanto Antano Kviklio iniciatyva pastatytas dailininkės Ritos Gorodeckienės sukurtas medinis paminklas: trapecijos formos, nedažytas, per vidurį – kryžius. Viršutinėje dalyje išskaptuotas užrašas: „NEŽINOMIEMS KANKINIAMS / ANT TĖVYNĖS AUKURO / GYVYBES SUDĖJUSIEMS / 1944–1950“.

Architektas Alfredas Gytis Tiškus.

NKVD-MVD-MGB Darbėnų poskyrio būstinės pastatas (priedas, 3 pav.)

Atminimo lenta šiame pastate 1944–1953 m. veikusiame NKVD-MVD-MGB Darbėnų valsčiaus poskyryje kalintų, tardytų ir kankintų Lietuvos piliečių atminimui.

Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (priedas, 4 pav.)

Atminimo ženklas 1950 m. spalio naktį iš 27 į 28 d. miške įrengtoje partizanų stovykloje kautynėse su MGB vidaus kariuomenės 32-ojo ir 273-iojo šaulių pulko kareiviais bei MGB Kretingos r. skyriaus sribais žuvusiems Žemaičių apygardos Kardo rinktinės vadui J. Katkui-Nikiforui, grupės vadui P. Žeimiui-Povilui ir rinktinės štabo apsaugos būrio partizanui S. Motiejauskui-Tamošiui atminti.

Kretingos r. Kretingos miškų urėdijos Vaineikių girininkijos Vaineikių miško 40 kvart. 18 sklypas. Aut. dizaineris Romas Navickas. Atidengtas 2016 m. gegužės 13 d. Stasio Burbos rūpesčiu.

Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams (priedas, 5 pav.)

Atminimo ženklas 1948 m. balandžio 21 d. Kretingos aps. Salantų vls. Žalimų k. MGB kariuomenės kareivių ir MGB Salantų valsčiaus poskyrio sribų grupės surengtoje pasaloje per susišaudymą žuvusių Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininko Pranciškaus Benečio-*Maželio*, rinktinės štabo viršininko pavadootojo Konstantino Lenkausko-*Meistro* ir štabo nario Prano Jurkaus atminimui.

Kryžius ir paminklinė plokštė Grūšlaukės kaime (priedas, 6 pav.)

1999 m. gegužės 16 d. atidengti kryžius ir paminklinė plokštė 1944–1965 m. žuvusių Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų, kilusių iš Grūšlaukės apylinkių, atminimui.

Kryžiaus aut. Adolfas Kontrimas.

Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų Augustino Kieso ir Juozo Zobernio žūties vietos įamžinimas (priedas, 7 pav.)

Informacinis stendas, skirtas žuvusiems Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Kretingos (Širvydo) kuopos partizanams Augustinui Kiesui (1922–1950.01.10) ir Juozui Zoberniui (Zuberniui) (1911–1950.01.10) atminti, yra kelio Kretinga–Kūlupėnai atkarpoje, Aukštkalvių miške, netoli Voveraičių k., šalia Juozo Zoberniaus šeimos lėšomis 1998 m. pastatyto atminimo stogastulpio ir netoliese, buvusio bunkerio, kuriame A. Kieras ir J. Zobernis 1949–1950 m. gyveno ir 1950 m. sausio 10 d. žuvo, vietoje, jiems atminti pastatyto juodo granito akmens paminklo.

Stende pateikta informacija apie Kardo rinktinės Kretingos (Širvydo) kuopos vado Augustino Kieso-Jūros ir partizano Juozo Zobernio-Ukmergio, Jono žuvimo aplinkybes. Pasakojimus iliustruoja partizanų fotografijos ir jų žuvimo vietos nuotraukos bei žemėlapiai. Informacija patikrinta ir suderinta su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru.

Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo žūties vietoje (priedas, 8 pav.)

Ginkluoto pasipriešinimo sovietinei okupacijai Kretingos apskrityje organizatorius, vadovas Kazimieras Kontrimas-Montė, Tėvas, Antanas Kontautas (1913 12 16 – 1952 10 30) žuvo Darbėnų sen., netoli Vaineikių–Grūšlaukės kelio, Grūšlaukės miške, Smeltės k., buvusioje Petro Laukio sodyboje. 2014 m. Kazimieras Kontrimas apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi (po mirties). Žuvimo vietoje pastatytas kryžius ir informacinis stendas.

Stende pateikti Kardo rinktinės vadovo Kazimiero Kontrimo biografiniai duomenys, liudininkų prisiminimai ir informacija apie žuvimo aplinkybes. Pasakojimus iliustruoja partizanų nuotraukos, žuvimo vietos nuotraukos ir žemėlapiai. Informacija patikrinta ir suderinta su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru.

Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo buvusios sodybos vietoje (priedas, 9 pav.)

Kryžius ir atminimo ženklas šioje vietoje buvusioje Kontrimų sodyboje gyvenusių partizanų rėmėjų, 1948 m. sausio 6 d. tremtinių Jono ir Barbaros, jų sūnų – 1947 m. spalio 31 d. suimto Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų ryšininko, politinio kalinio Antano Jurgio, 1949 m. sausio 31 d. suimto šios rinktinės Kretingos (Širvydo) kuopos vado, politinio kalinio Adolfo-Dzidoriaus ir 1952 m. spalio 30 d. žuvusio šios rinktinės vado Kazimiero Kontauto, Montės, Tėvo Kontrimų atminimui.

Nausėdų paminklas Kardo rinktinės partizanams atminti (priedas, 10 pav.)

Atminimo vieta yra miško aikštelėje, šalia ažuolo. Ji stačiakampio plano, apjuosta statinių tvoros. Aptvaro pietinėje dalyje rytų pusėje stovi monumentalus kryžius, o vakarų pusėje – paminklinė plokštė.

Netaisyklingos formos, statmena, juodos spalvos pjautinio akmens. Priekinė plokštuma šlifuota, jos viršuje iškaltas ažuolo lapo fone dvigubas kryžius, o po juo užrašas: „ČIA 1951 m. UŽ LIETUVOS LAISVĘ / KOVOJE SU KOMUNISTINIAIS / OKUPANTAIS ŽUVO / „KARDO“ RINKTINĖS PARTIZANAI / LEONORA VILUCKAITĖ / JUOZAS PAULAUSKAS / JUSTINAS RIMKUS / STASYS LISAUSKAS / KAZIMIERAS MARTYNKUS / VYTAUTAS ZALECKAS / AMŽINOJI ŠVIESA TEŠVIEČIA / JIEMS / 1995 m. “

1950 m. birželio 3 d. Nausėdų kaimo Ganyklėlių miške, Darbėnų vls., Kretingos apskr., MGB vidaus kariuomenės 32-ojo šaulių pulko kareiviai ir MGB Kretingos apskr. skyriaus sribai apsupo Kardo rinktinės vadą Juozą Paulauską-*Dalių* su štabo viršininku Kazimieru Martinkumi-*Saga* ir 3 partizanais. Mūšio metu visi žuvo. Jų kūnai buvo išvežti į MGB Darbėnų vls. būstinę. Palaidojimo vieta nežinoma.

Žuvusiems partizanams atminti darbėniškio Stanislovo Burbos iniciatyva 1995 m. atidengti paminklinė plokštė ir monumentalus kryžius (kryžiaus meistras Adolfas Kontrimas).

Paminklinis akmuo ir bunkeris žuvusiems Kardo rinktinės partizanams (priedas, 11 pav.)

Paminklinis akmuo ir atstatytas bunkeris 1949 m. vasario 7 d. šioje vietoje įrengtame bunkeryje kautynėse su MGB vidaus kariuomenės 24-ojo šaulių pulko kareivių ir strībų grupe žuvusių Žemaičių apygardos Kardo rinktinės Agitacinio propagandinio skyriaus viršininko Alfonso Knistauto-*Ragūno*, *Baltraus*, jo pavaduotojo Stasio Lissausko-*Vasario*, *Antano*, Palangos (Narimanto) kuopos būrio vado Prano Budrio-*Šarūno*, šios kuopos partizano Vytauto Griciaus-*Žilvino* ir Kartenos (Buganto) kuopos partizano Vitalio Vytauto Dauginčio-*Bagūno*, tai pat įamžinto 1948 m. gruodžio 29 d. Kretingos aps. Palangos vls. Vydmantų k. žuvusio Palangos (Narimanto) kuopos partizano Vytauto Sermončio-*Gintaro* atminimui.

Atminimo kryžius Kardo rinktinės partizanui Jurgiui Augučiu-Doneliui (priedas, 12 pav.)

Sausdravuose, šalia Baltų mitologijos parko, prie buvusios Bertašių sodybos, ant lauko akmenų postamento iškilo tautodailininko Raimundo Puškoriaus išdrožtas ažuolinis kryžius, visiems praeinantiems ir pravažiuojantiems priminsiantis, kad čia prieš 71 metus žuvo 1920-aisiais gimęs laisvės kovotojas Donelis

Paminklas Žuvusiems Kardo rinktinės partizanams Kūlupėnuose (priedas, 13 pav.)

Kūlupėnų paminklas partizanams yra rytinėje Kretingos rajono savivaldybės teritorijos dalyje, Kūlupėnuose (Kūlupėnų seniūnija), kelio Kūlupėnai–Darbėnai dešinėje pusėje, prie sankryžos su keliu į Vaineikių Mėsėdžius, Kūlupėnų miške.

Akmenų mūro koplytėlės pavidalo, nežymiai platėja į viršų, pastatytas ant betoninio pamato. Stogas trišlaitis, betoninis. Virš kraigo kyla kryžius. Priekinėje sienoje ties viduriu yra arkos pavidalo, 1,02×0,78 m dydžio niša, aprėmintą betoninio apvado. Joje įbetonuota netaisyklingos formos šlifluota juodo akmens plokštė, kurioje iškalinėtas virš sukryžiuotų dviejų ažuolo lapų kylantis Vyčio kryžius, o po juo – užrašas: „Čia 1953 04 06 sov. saugumas / Sunaikino / L. L. A. Žem. apyg. Kardo rinkt. štabą. / Žuvo: / vad. STASYS JONAUSKAS / eil. ANTANAS GLIOŽERIS / ANTANAS BRUŽAS / VYTAUTAS VAIČEKAS / ANICETAS KAUNAS“.

1999 m. kovų už Lietuvos nepriklausomybę įamžinimo Kartenos draugijos pirmininkas, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio dalyvis Juozapas Antanas Viluckas su tremtiniu Pranciškumi Žiliumi žuvusiems Lietuvos partizanams atminti pastatė paminklą.

Išvados

- Informaciją apie Kardo rinktinės atminimo įamžinimo vietas surinkau ir susisteminau.

Šaltiniai

- http://www.genocid.lt/Statiniai_Vietos/Paminklai/Kretinga_paminklai.htm
- https://lt.wikipedia.org/wiki/Naus%C4%97d%C5%B3_paminklas_partizanams
- <https://images.google.com/>
- <https://www.pajurionaujienos.com/?act=exp&sid=22257>
- https://lt.wikipedia.org/wiki/Kardo_rinktin%C4%97

Priedai

1 pav. Paminklas žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanams

2 pav. Lietuvos partizanų kapas Darbėnuose

3 pav. NKVD-MVD-MGB Darbėnų poskyrio būstinės pastatas

4 pav. Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams

5 pav. Atminimo ženklas Kardo rinktinės partizanams

6 pav. Kryžius ir paminklinė plokštė Grūšlaukės kaime

7 pav. Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų Augustino Kieso ir Juozo Zobernio žūties vietos įamžinimas

8 pav. Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo žūties vietoje

9 pav. Atminimo kryžius Kardo rinktinės vado Kazimiero Kontrimo buvusios sodybos vietoje

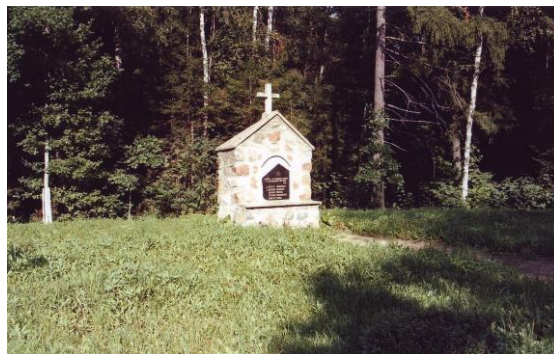
10 pav. Nausėdų paminklas Kardo rinktinės partizanams atminti

11 pav. Paminklinis akmuo ir bunkeris žuvusiems Kardo rinktinės partizanams

12 pav. Atminimo kryžius Kardo rinktinės partizanui Jurgiui Augučiu – Doneliui

13 pav. Paminklas Žuvusiems Kardo rinktinės partizanams Kūlupėnuose.